

EVALUACIJA STUDENATA PRAVA

EVALUATION OF LAW SCHOOL STUDENTS

**Dr. sc Izudin Hasanović, vanredni profesor,
Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli,
Muhameda Hevaija Uskufija br. 7, 75000 Tuzla
E-mail: izudin.hasanovic@untz.ba**

**Mr. sc Nermin Lapandić,
OS Bosne i Hercegovine, Sarajevo
E-mail: n_lapandic@yahoo.com**

**Mr. sc Alibašić Mirnes,
Živinice
E-mail: mirne.a@hotmail.com**

REZIME

Evaluacija studenata prava izuzetno je značajna i korisna za sve strane koje u njoj učestvuju. Ona služi kao pedagoško sredstvo za dobijanje buduće procjene u pravnim poslovima i drugim obrazovnim programima za studenata. Vrijednost evaluacije, u najmanjoj mjeri, jeste u raspoređivanju i dovođenju u red studenata u cilju procjene, sa aspekta budućih poslodavaca, vlada i sudije. Hijerarhija utvrđena pomoću evaluacije takođe se odražava značajno na šanse studenata za prijem u drugim naprednim programima. Takođe, takmičarska priroda studenata često traži potvrdu i prepoznavanje njihovog napornog rada i sposobnosti, baš postupkom evaluacije.

S toga se u ovom radu nastoji odgovoriti na slijedeća delikatna i kompleksna pitanja: Šta se evaluira kod studenata prava? Kada se vrši evaluacija studenata? I kako se vrši evaluacija studenata prava?

Ključne riječi: evaluacija, studenti, instrumenti i tehnike evaluacije, Blumov list, valjanost, pouzdanost, ciljna pitanja, seminarski radovi, domaći zadaci, vještine testiranja.

SUMMARY

Evaluation of students is important and useful for all parties involved. It is scholar tool to evaluate future legal affairs and other education programmes for students. Value of evaluation, in lowest measure, is classification and categorization of knowledge by the students, in the way to evaluate the ones for future engagement by the potential employer's government and justice departments. Hierarchy made by evaluation helps the students and improves their changes to get drafted by the other advanced programmes also, competition between the students also needs evaluation and recommendation of the all hard work involved. With all the reasons explains above, this assignment will try to give the answers to those delicate and complex questions:

As law student what is the evaluation target?

What is procedure of evaluation of law students?

Key words: evaluation, students, instruments and techniques of evaluation, bloom's act, integrity, reliability, questions of purpose, assignment, home work assignment, testing skills.

1. UVOD

Evaluacija studenata prava pouzdan je način da nastavnici prava pruže instinktivan odgovor, kao posljedicu nekog sjećanja u vezi sa procesom ocjenjivanja – obično manje prijatnog. Štaviše, evaluacija studenata prava izuzetno je značajna i korisna za sve strane koje u njemu učestvuju. Evaluacija služi kao pedagoško sredstvo za podučavanje i kao sredstvo dobijanja buduće procjene u pravnim poslovima i drugim obrazovnim programima za studente prava.

Evaluacija studenata je drevna tema pravnog obrazovanja, kojoj se stalno pribjegava, a koja je možda, tokom godina manje promijenjena nego bilo koja druga komponenta pedagoškog postupka. Njegova neminovnost onemogućava da izađe iz upotrebe, jer je jasno da mnogi profesori i studenti ne prepoznaju vrijednost evaluacije.

Vrijednost evaluacije, u najmanjoj mjeri, jeste u raspoređivanju i dovođenju u red studenata u cilju procjene, sa aspekta budućih poslodavaca, kao što su privatne firme, vlada i sudije. Hijerarhija utvrđena pomoću ocjena takođe se održava značajno na šanse studenata za prijem u drugim naprednim obrazovnim programima. Dalje, takmičarska priroda studenata često traži potvrdu i prepoznavanje njihovog napornog rada i sposobnosti, baš postupkom evaluacije.

Korist ocjenjivanja, koje je u tijesnoj vezi sa pedagoškim postupkom, jeste povratna informacija. Funkcija povratne informacije nije prosto predmet „refleksije“ nastupa studenta, nego razborita ocjena ili kritika nastupa. Kritika može ocijeniti jednu ili više sposobnosti. U izvršnom značenju, velika vrijednost koja se daje funkciji povratne informacije, često osvježava proces evaluacije kao sastavni dio pravnog obrazovanja. „Refleksija“ grešaka ili nedostataka u sopstvenom radu sasvim je korisna. Mnogi studenti koji proklamuju svoje znanje i razumijevanje građe zbunjeni su kada dobiju nižu ocjenu. Mada mogu da budu ozbiljni u svojim vjerovanjima, često nemaju ideju kako njihove sopstvene navike doprinose njihovom mediokritetskom nastupu. Isto tako, studenti koji nastupaju na veoma visokom nivou, mogu izraziti nevjericu u svoj nastup i mogu, nalik jednom čuvenom igraču bejzbola, pripisivati rezultate obroku koji su prethodno pojeli prije ispita ili nečemu isto tako nebitnom. Za obje vrste studenata, refleksija nastupa može pomoći prilagođavanju opažanja, kako bi se ono bolje uskladilo sa realnošću.

Povratna informacija također služi značajnoj funkciji obezbjeđivanja šeme za napredovanje. Povratna informacija dozvoljava studentima da prepoznaju snagu i slabost nastupa. Bez takvog prepoznavanja, poboljšanje će biti puki slučaj i biće neefikasno. Postupkom prepoznavanja, čitava područja ili vještine koje treba da budu poboljšane, definisane su, a specijalni naponi mogu biti preduzeti, da bi došlo do napretka. Zato, na pravnom fakultetu, skiciranje primjera redovno postaje ponovo skiciranje, analiza slučaja može biti primjer u stvaranju, posebno u kontekstu vježbe simuliranog suda, a pravne vještine mogu biti poboljšane kroz praksu ponavljanja.

Ono što je značajno, nisu samo studenti, oni koji koriste povratnu informaciju, nego su one korisne i profesorima. Ako je jasno da svim ili najvećem broju studenata nedostaje razumijevanje pojedinih oblasti nastave ili pojedinih gledišta, definisanja od profesora, onda ovaj podatak iniciraju da je to problem nastavnika. Modifikovanje metoda podučavanja, samim tim, može biti u redu.

2. ELEMENTI EVALUACIJE

Elementi evaluacije uključuju:

- a) predmet evaluacije
- b) instrumente evaluacije;
- c) vrijeme evaluacije;
- d) karakteristike instrumenata evaluacije.

2.1. Predmet evaluacije

Bitno pitanje evaluacije je: „šta se ocjenjuje, odnosno šta je predmet evaluacije?“ Ovo delikatno pitanje podrazumijeva kritiku ciljeva nastave – suštine, šta je to što bi studenti mogli da nauče. Interesantno je da razmišljanje o procesu ocjenjivanja traži konceptualnu kritiku kursa na pedagoškom nivou, što znači da ocjenjivanje zahtjeva analizu, ali ne samo ciljeva evaluacije već i metodologiju pokrivanja zadataka. Ovo pitanje – što se ocjenjuje, izgleda upućuje na činjenicu da tradicionalno ispit pomoću eseja, na primjer, procjenjuje vještinu brzine pravne analize teorije – pod pritiskom datog vremena, na uštrb drugih testiranih vještina. Ispit pomoću eseja često aktivira pitanje obuhvaćanja – koji su predmeti dovoljno značajni da bi bili ispitivani i prezentacije, to jest, kako da student prilagodi svoje pisanje stilu profesora. Alternativne forme evaluacije kao što su ciljna pitanja, seminarski radovi, domaći zadaci, i vještine testiranja, ponekad su korištene na tradicionalnim časovima i često se upotrebljavaju kada je predmet na času orijentiran ka vještinama, kao što su pisanje nacrta, pregovaranje, savjetovanje i intervjuisanje.

2.2. Instrument evaluacije

Instrumenti evaluacije uključuju: ispitivanja, koja se obično sastoje od „spornih tačaka“ i ponekad pitanja jurisprudencije, odbrane odgovora (na primjer, ciljevi) na pitanja; usmenih ispita (mada postoje jednostavniji u drugim ocjenjivačkim programima i oni su limitirani pravilima ABA); kritika studentski nastupa (kao što je usmeno argumentovanje), i pisanih dokumenata; Blumova lista koja može da obezbijedi okvir za diskusiju i razvoj mnogih aspekata pravnog obrazovanja (znanje, razumijevanje, primjena, analiza, sinteza i evaluacija). Ovi instrumenti procjenjivanje mogu biti upotrijebljeni za vrijeme časa na različitim nivoima pristupanja dozvoljenoj materiji ili izvan časa, obično sa punim pristupom pisanim materijama. Većina evaluacije javlja se na pravnom fakultetu na kraju semestra, u formi završnog ispita.

Uvođenje testa – podrazumijeva opstajanje aktuelnog ocjenjivanja. Obično, pravni fakultet zahtijeva samo pojedinačne opisne ili brojčanu procjenu da bi se omogućila komunikacija sa studentima. Neki profesori idu dalje, obezbjeđujući pisane komentare na ispit ili na pojedine dokumente. Neki nastavnici se sastaju sa studentima ili grupom njih da pregledaju ispitne radove, obijebijede studentima kopije najboljih ispitnih radova, ponude odgovor na ključno pitanje ili profesorski model odgovora, ili obijebijede povratnu informaciju na jedan alternativni način. Sve dok je pravnom obrazovanju opšte prihvaćeno da profesor ima punu odgovornost u postupku ocjenjivanja, postoje i drugi dostupni izvori evaluacije. Čak i ako ti drugi izvori ne participiraju u procesu ocjenjivanja, oni mogu još uvijek obijebijediti povratnu informaciju studentima. Ovi izvori uključuju asistenciju podučavanja, putem kojih se često dobija saznanje o prednostima i manama pojedinih studenata, izvan djelokruga advokata, a koji mogu obezbijediti povratnu informaciju o advokatskim vještinama studenata, kao što su intervjuisanje, pregovaranje i pretres ili pravo na odbranu.

2.3. Vrijeme evaluacije

Evaluacije studenata prava ne treba ostavljati na kraju nastave, niti ih dodavati kao jedan privjesak, one se moraju inkorporirati u glavnu nastavu kao istinski dio procesa učenja. Kao evaluacije na času, mogu se javiti forme provjere znanja, praktičnog ispita , kratkih domaćih zadataka, čak i usmenog ispita. Na ovo ocjenjivanje ne treba mnogo računati, osim ako u odnosu na završnu ocjenu, može da preživi ili ima značajnu vrijednost i za nastavnike i za studente. Povratna informacija koje one mogu da obijebijede studentima i nastavnicima, može da bude neprocjenljiva, jer predstavlja trenutnu i prethodnu permanentnu mjeru.

Posebno je ilustrativno ponuditi studentima vježbu selektovanog odgovora na jedno pitanje, „kviz“ (izbor od više mogućnosti). Ova tehnika zahtijeva od svih studenata da učestvuju

aktivno u rješavanju problema. Studenti moraju misliti nezavisno o pitanju i onda ga prikazati. Predmet pitanja može navesti studente na posebno teško ili važno doktrinarno ili konceptualno gledište, u svrhu naglašavanja njegove važnosti i značaja. Navedeni „kviz,“ bez obzira da li se računa ili ne, vjerovatno podstiče interesovanje i takmičarsku energiju studenata. Uz to, ova pitanja obezbjeđuju studentima trenutnu povratnu informaciju o njihovim sopstvenim analitičkim postupcima (uzimajući u obzir odgovarajuću analizu koja povezuje studente na času ili van časa).

Vrijednosti procjene za vrijeme semestra također rastu-od činjenice da postoji jedna izričita obrazovna dimenzija za nastavnika koja je isto tako dobra i za studenta. Kako nastavnici znaju da li je tema koja se predavala bila uspješna? Nastavnici često imaju malo ideja što se tiče toga koliko studenti dobro uče za vrijeme semestra. Uistinu, profesori su bili u situaciji da „gundaju“ poslije ispita kako su iznenađeni što studenti rade tako loše i tako dobro. Nekoliko minimalnih evaluacija sa „kvizovima“ za vrijeme semestra, za koje studenti nalaze da su lakše teški ili složeni, može obezbijediti profesorima brze povratne informacije.

2.4. Karakteristike evaluacije

Dvije bitne karakteristike evaluacije su: valjanost i pouzdanost. Valjanost zavisi od svrhe provjere instrumenata – šta se koristi? Šta se tačno provjerava? Sadržaj svrhe instrumenata, s tim u vezi, važan je za svaku diskusiju o vrijednosti. Tradicionalna definicija valjanosti jeste da je stvar izmjerena u onoj mjeri u kojoj je namjeravano da bude odmjerena. Na primjer, ako se mjeri sposobnost razmišljanja, onda je to ono što test treba da procijeni. Ako je znanje pravnih pravila cilj, onda je to ono što treba da bude evaluirano. Ako stvar koja se mjeri nije ono što se namjeravalo, onda je instrument provjere loš.

Ovaj tradicionalni koncept valjanosti nosi značajno gledište. Nije sam test ono što je validno ili ne, već validnost zaključka, dobijenih testom predstavlja indirektan dokaz prikladnih vještina. Na primjer, ako student napiše sjajan odgovor na jedno kontrolno pitanje, dali taj odgovor obezbjeđuje direktan dokaz visoko savladane sposobnosti ili vještina u rješavanju problema? Ako student napiše loš odgovor, da li to nudi dokaz manjkavosti analitičkih sposobnosti?

Prisutne su tri vrste validnosti: sadržaj, kriterij, i konstrukcija. Sadržaj validnosti zahtijeva da instrument utvrdi i pokriva oblasti koje su obuhvaćene testom. Kriteriji valjanosti upoređuje instrument testiranja u pitanju sa drugim razmatranim validnim mjerama testa u određivanju dali su mjerenja odgovarajuća. Konstrukcija validnosti jednostavno pita da li se mjerenja odnose na ono što treba da bude izmjereno.

Koncepti pouzdanosti i valjanosti su isprepletani, pouzdano- podrazumijeva da rezultati testa mogu biti ponovljeni. Pouzdan test je konzistentan i donijeće iste rezultate u različitim okolnostima. Validan test mora također da bude pouzdan – ili gubi epitet pravednosti i prestaje biti validan.

3. ZAKLJUČAK

Uspješna evaluacija studenata prava ima tri karakteristike: mnogostrukost, raznovrsnost i pravednost. Mnogostrukost znači da se učenje studenata procjenjuje više nego jednom za vrijeme nastave. Redovna evaluacija i povratna informacija dozvoljavaju studentima i nastavnicima da prikažu postupak i naprave odgovarajuće provjere za vrijeme trajanja nastave. Istraživanje pokazuje da česta evaluacija poboljšava nastup studenta na završnom ispitu. Raznolikost znači da evaluacija uključuje više od jedne vrste evaluativnih sredstava. Kao što su ispitivanja, domaći zadaci, zapisnici, višestruki odabir ispita, pisani projekti i praktično izvođenje pojedinih vještina. Raznolika evaluaciona sredstva su prikladna da se

procijene studentska dostignuća različitih predmeta. Dalje, studenti mijenjaju u svojim željama različite oblike, i tako upotrijebljena raznolikost će im pomoći da daju sve od sebe. Pravedna evaluacija procijene odražava nekoliko principa: oblikovana je da procijeni da li su studenti dosegli ciljeve nastave; nastavnička očekivanja i ocjenjivački kriteriji su jasni prije evaluacije; i studenti imaju mogućnost da praktično rade i dobivaju povratnu informaciju prije evaluacije.

4. LITERATURA

- [1] Lucz Chester Davis i Clinton A. Chose, *Developing and Using Test Effectively* (Razvoj i uspješna upotreba testova) (2003).
- [2] Philip C. Kissam, *Law School Examinations* (Ispitivanja na pravnom fakultetu), 42 *Vand. L. Rev.* 433 – 504 (2008).
- [3] Joseph Lowman, *Mastering the Techniques of Teaching* (Upravljanje tehnikama podučavanja) 251 – 185 (2d ed. 2005).
- [4] A. Neil i M. Wintre, *Multiple – Choice Questions with an Option to Comment: Student Attitudes and Use* (Višestruki izbor pitanja sa opcijom tumačenja: Stavovi studenata i upotreba), 13 *Teaching and Psych.* 196 (Dec. 2006).
- [5] Norman Redlich i Steve Friedlend, *Challenging Tradition: Using Objective Questions in Law School Examinations* (Tradicija izazova: Upotreba objektivnih pitanja u ispitivanju u ispitivanjima na pravnom fakultetu), 41 *De Paul l. rev.* 143 (2001).

